היא גופה תיחוץ דהא כלי חרש אינו מטמא מגבו (א) אלא דפומא לגאו ואי בעית אימא לעולם דפומא לבר הכא במאי עסקינן בחבית של מתכת מיתיבי עשבין שתלשן והניחן בחלון או שעלו מאליהן בחלונות ומטלניות שאין בהן שלש על שלש והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ועוף ששכן בחלון ועובד כוכבים שישב בחלון ובן שמנה המונח בחלון והמלח וכלי חרס וספר תורה כולם ממעטין בחלון אבל השלג והברד והגליד והכפור והמים כולן אין ממעטין בחלון והא עשבין חזו לבהמתו באפרזתא (ב) או שעלו מאליהן כיון דקשו לכותל שקיל להו אמר רבה בכותל חורבה רב פפא אמר אפילו בכותל יישוב בבאין חוץ (ג) לשלשה לחלון מטלניות חזו ליה לקריעה דלבושא בסמיכתא חזו לאומנא בריסקא אי בריסקא שאין בהן שלש על שלש שאין בהן ארבעה על ארבעה מיבעי ליה כעין ריסקא והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ערקא ואזלא בקשורה שחיט לה בטמאה מזבין לה לנכרי בכחושה פסיק שדי לה לכלבים כיון דאיכא צער בעלי חיים לא עביד ועוף ששכן בחלון פרח ואזיל בקשור שחיט ליה בטמא מזבין ליה לנכרי בקלניתא יהיב ליה לינוקא במסרט קלניתא לא מסרטא כעין קלניתא ועובד כוכבים שישב בחלון קאי ואזיל בכפות אתי חבריה שרי ליה במצורע אתי מצורע חבריה שרי ליה אלא בחבושי מלכות ובן שמנה המונח בחלון אתיא אמיה דריא ליה בשבת דתניא בן שמנה הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה מלח חזיא ליה במרירתא חזיא לעורות דאית בה קוצי כיון דקשיא לכותל שקלא דיתבא אחספא חספא גופא תיחוץ

דלית

רש"י

שאין בה שלש על שלש. שאין מקבלין טומאה: **המדולדלין.** שתלושין ומעו"ין במקצת והבהמה עומדת אצל החלון והאבר מונח על החלון ותנן בהעור והרוטב (חולין קכט.) מטמאין טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר ואלו לא הוכשרו: **עובד כוכבים.** אינו מקבל טומאה וכן בן שמנה שהרי הוא כאבן לא חי ולא מת: **המלח.** לא מקבל טומאה דלאו אוכל הוא באנפי נפשיה: **וכלי חרס.** שאחוריו לגד אהל הטומאה: **והשלג והברד כו'.** הואיל ונימוקים מאליהם אין ממעטים וכן מים שבכלי הואיל ואם ינטל הכלי אין עומדים בפני עצמן אין ממעטין בחלון: **הברד.** גלש"א: **הכפור.** גריישלא"ן: **הגליד.** קרח לבן שאינו שלג: ה"ג **והא עשבים חזו לבהמתו.** וסופו ליטלן ואפ"ה כל כמה דליתנהו התם ממעטי ותיובתא דשמואל: **באפרזתא** (ד). והוא סם המות לבהמה(ה). ומאן דגרים באפרזתא טועה(ו) שהוא קורנס של נפחים: **כיון דקשו לכותל.** שמאלידין אותו כדאמרי' במתני' [יח.] שקיל להו ואפ"ה ממעט וקשה לשמואל: **בבאין חוץ לשלשה.** טפחים רחוק מן הכותל ועולין לתוך החלון ראשיהן: **חזי לקריעה.** לעשות טלאי: **בסמיכתא.** עב יותר מדאי: **לאומנא.** למקיז דם לקנח פי המכה: **בריסקא.** שהוא מסרט: **אין בהן ארבעה על ארבעה מבעי ליה.** שזו היא שיעור של שק: **קלניתא.** עוף כחוש מאד ואין ראוי לשום אדם: **כעין קלניתא.** כחוש כקלניתא והוא מסרט: **דאית ביה קולי.** ויסרטו את ידיו: **כיון דקשה לכותל.** כדתנן במתניתין [שם]:

דלית

תוספות

היא גופה תיחוץ. ותימה היכי תיחוץ הא לא מבטל ליה התם ותירץ ר"י ב"ר מרדכי דכיון שהתריפו הגרוגרות *גם החבית נתקלקל ומבטלו אבל קשה לר"י דבפ"ב דשבת (דף קנז. ושם) דאמר שפקקו את המאור נטפים כי פקקו מאי הוי הא לא מבטל ליה ואינו חוצץ וליכא למימר דביטלו הטפיח דא"כ היה בונה בשבת ונראה לר"ת ולר"י דכלי חרס לא בעי ביטול אלא שפיר חוצץ אע"ג דלא מבטל ליה והא דקתני לקמן דכלי חרס ממעט בחלון ופריך כלי חרס הא חזי ליה התם מיירי בממעט חלון מכשיעור אבל אינו סותם כל החלון להכי בעי ביטול אבל היכא דסותם כל החלון כי הכא דקתני חוצצין דמשמע דסותם לגמרי וכן ההוא דפקקו את המאור התם ודאי [לא] בעי ביטול בכלי חרס ועוד אמר הר"ר שמואל דכלי עץ נמי שאינו מקבל טומאה כגון העשוי לנחת לא בעי ביטול דבפ"ב דמגילה (דף כו:) גבי ההוא בי כנישתא דיהודאי דהות פתיחא להוא אינדרונא דהוה בה מיתנא ובעו כהני לצלויי בה (ה) עד דאמר להו דלו תיבותא ואותבוה אבבא ומי צריך ביטול מאי מהני האי תיבה דמסתמא לא ביטלוה שם ועוד שלא היו יכולים לבטלה שהיה ספר תורה מונח בה ואסור לשנותה (ו)בדבר אחר דמעלין בקודש ולא מורידין: **בחבית** של מתכת. הקשה ר"ת דחבית גופה תביא טומאה לבית אחר דע"י אהל נעשית המתכת כחלל להיות אבי אבות הטומאה כדמוכח במסכת אהלות והוי כחלל נמי לטמא אחרים באהל דכוליה קרא דוכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב וגו' דריש לה בנזיר פרק כ"ג (דף נד. ושם) לענין אהל ונראה לרבינו תם דהכא מיירי כגון שהגרוגרות בולטות חוץ לפי חבית כל סביבותיו ומכסות אותו לגמרי שאין נראה כלל ודייק ר"ת מדנקט גרוגרות ולא נקט פירות לפי שהם מדובקות יחד אע"פ שיוצאות חוץ לחבית אין נופלות וכי האי גוונא דייק בפרק חבית (שבת דף קמו.) ועוד אומר ר' יצחק דהכא מיירי בשאין חבית יוצאה חוץ לכותל דהשתא דרך החלון לא יבא טומאה לבית דטומאה רצוצה בוקעת ועולה ואינה מתפשטת לצדדין שהרי אין בו פותח טפח: **שעלו** מאליהן. תימה היאך ממעטין הטפח הא תנן במס' אהלות (פ"ח מ"ה) אלו לא מביאין ולא חוצצין הזרעים והירקות המחוברין לקרקע חוץ מן הירקות שמנו פירוש הנהו דמנו לעיל דמביאין וחוצצין האירוס והקיסוס וירקות חמור ודלעת יוונית וא"כ היכי קתני דעשבין שעלו מאליהן דחוצצין ותירץ רבינו תם דהתם איירי לענין אהל דאין נעשין אהל לחוץ בפני הטומאה על מה שתחתיהם או שעליהם או להביא טומאה מפני שהרוח מנשבו ואינו עומד במקום אחד והוי דומיא דעוף הפורח שאינו לא חוצץ ולא מביא הקשה ר"י דהכא בכולה שמעתין לא בעינן מירוח לא בעשבים ולא בחבית דפריך לעיל היא גופה תיחוץ ובהגוזל קמא (ב"ק דף קה.) אמר רבא הרי חבית שניקבה וסתמוה שמרים הגילוה פקקה בזמורה עד שימרח מן הצדדין וי"ל דהתם (ז) בכלי בעינן מוקף צמיד פתיל להכי צריך מירוח אבל הכא לא בעי צמיד פתיל: **ועוף** ששכן בחלון. נראה דאתי אפילו לר"מ דאמר (עירובין דף טו:) כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן לסוכה ולא נמי למבוי כו' דהיינו לענין מחיצת עשרה טפחים דוקא אבל הכא לענין ממעט בחלון ממעטו בכל דבר שיבטלנו: **ועובד** כוכבים שישב בחלון. דעובד כוכבים אינו מקבל טומאה כדנפקא לן מקרא בפ"ב דנזיר (דף סא: ושם) דכתיב ואיש אשר יטמא וגו' מתוך הקהל *יצא עובד כוכבים שאין לו קהל ואע"ג דחכמים עשאום כזבים לכל דבריהם (שבת דף פג. נדה דף לד.) כיון דמדאורייתא לא מקבלי טומאה חוצצין מפני הטומאה וא"ת דבפרק יוצא דופן (נדה דף מג:) אמר מומר בשרץ מבשכבת זרע שהשרץ אין לו חלוקת טומאה ומסיק שכבת זרע דחלוקה טומאה מה היא אילימא בין ישראלים לנכרים ה"נ הא איכא עכבר דים ועכבר דיבשה משמע דשרץ אין חלוקה טומאתו בין ישראל לנכרי דאו פירכא היא דאע"ג דאין עובדי כוכבים טמאים בשרץ אין לו חלוקת טומאה דומיא דשכבת זרע דבשכבת זרע גופה איכא חילוק אבל בשרץ גופיה אין חילוק אלא כהנהו דמקבלי ממנו טומאה הילכך צריך למינקט עכבר דים ועכבר דיבשה והא דאיצטריך מיעוטא (שבת פג. נדה לד.) דעובד כוכבים אינו מטמא בזיבה משום דטומאת זיבה לאו טומאת מגע היא ומטומאה זו לא אשכחן דאימעטו וכן שמונה אינו מקבל טומאה כשהוא חי דלאו איקרי אדם: **והמלח.** משמע מהכא דאין מלח מקבל טומאה אבל השלג מיירי שלא חישב עליו לאכילה דלא מקבל טומאה דאי חשב עליו תיפוק ליה דהוי דבר המקבל טומאה כדמוכח במסכת נדה [דף יז. וע"ש ולע"ג ואולי צ"ל אבל השלג מיירי שלא חישב עליו למשקה דלא מקבל טומאה וכו' ועי"ש הג"ה זו מובאים דברי התוספות על נכון]: **כולן** אין ממעטין בחלון. וטעמא משום דאין מתקיימין (ח) ונימסין כמים(ט) דליכא למימר דטעמא משום דקשו לכותל ושקיל להו דהא מלח נמי קשה לכותל וקתני דממעט ומיירי כגון דמנחי בחספא והנך נמי ליתני דממעטי ודמנחי בחספא אלא אפילו דמנחי בחספא דלא קשו לכותל לא ממעטי: **חזי** לקריעה דלבושא. ואע"ג דאמר בפ"ק דסוכה (דף טז. ושם) ובשבת פרק כל הכלים (דף קכה.) דפחות משלש על שלש לא חזי לא לעניים ולא לעשירים ודאי לא מקבל טומאה כיון דלא מלגעו ליה אבל מ"מ לא ממעט דלא מבטל ליה דקא שקיל ליה כי (ט)מצטרף לקריעה דלבושא: **כיון** דאיכא צער בעלי חיים כו'. וא"ת כולה בהמה שקיל ושדי לכלבים וי"ל דמיירי בקוף וכל דדמי ליה דמנח התם לטיולי ביה וניחא דנקט אבר ובשר ולא נקט בהמה גופה דאי חזיא לטיולי שקיל לה לטיולי בה ואי לא חזיא שדי לה לכלבים: **אתיא** אמיה ודריא ליה בשבת. ואיירי כגוסס שימות קודם שילא השבת ואמר דשם תהא קבורתו:

דלית

מסורת הש"ס

א) [חולין כה.], ב) [תוספתא דאהלות פי"ד], ג) [פי' תוס' לקמן קיא. ד"ה דין], ד) שבת קלה. יבמות פ. [תוספתא שבת פט"ו], ה) [ב"ק מו:], ו) [פי' רש"י ברכות לד. ובמגילה כט. ד"ה מרפפתא ובגיטין ע: ד"ה אחפפתא ומגוה ליסב ועי"ש רש"י ב"ק מו: ד"ה באפרחתא], ז) [צ"ל הרי אמרו], ח) צ"ל כמים. רש"ש, ט) צ"ל מצטרף.

◆

גליון הש"ס

גמרא חזו לה לקריעה. בערוך ערך רקע הגירסא למרקע לבושא ועיין מ"ק דף כה ע"א תוס' ד"ה מאן רקים: תוס' ד"ה היא. גם החבית נתקלקל. כלאחת בב"מ דף לא ע"ב וברש"י שם ד"ה לקנקנים: שם ד"ה ועכו"ם כו' **יצא** עכו"ם שאין לו קהל. בגמרא שם לפה זה דדלמא מכרת לתמעט ולא מטומאה ומסקינן דילפינן מקרא איש אשר יטמא ולא יתחטא כל שיש לו טהרה יש לו טומאה ולע"ג:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אינו מטמא מגבו לא צריכא דפומא: (ב) שם באפרחתא חזיא להסקה בלחים או שעלו: (ג) שם חוץ משלשה לחלון: (ד) רש"י ד"ה באפרחתא ברפיי והוא סם: (ה) תוס' ד"ה היא וכו' לצלויי בה כו' עד אמר להו: (ו) באו"ד לדבר אחר: (ז) ד"ה שעלו וכו' וי"ל דהתם בעינן כלי"ל ותיבת בכלי נמחק: (ח) ד"ה כולן וכו' ונימוסין וליבא כצ"ל ותיבת כמים נמחק:

◆

לעזי רש"י

גלש"א [גלצ"א]. קרח. גריישלא"ן [גרישל"א]. ברד.

◆

מוסף רש"י

ומניקתו מפני הסכנה. מפני שהלב הרבה בדדיה ומביאה לידי חולי (שבת קכח.) או: סכנת שניהם הבן והאם שלא ירבה חלב בדדין ותחלום ותמות (יבמות פ:).

עין משפט נר מצוה

יח א ב ג ד ה ו ז ח ט י מיי' פט"ו מהלכות טומאת מת הלכה ב:

יט כ מיי' פ"א מהל' מילה הל' יג ועיין בכ"מ ופכ"ה מהל' שבת הל' ו טוש"ע א"ח סי' של סעיף ח וטוש"ע י"ד סי' רסו סעיף יא בהגה"ה:

כ ל מ נ מיי' פט"ו מהלכות טומאת מת הלכה ב:

◆

רבינו גרשום

היא גופה תיחוץ בפני הטומאה. דהא קי"ל כלי חרס אינו מטמא מגבו: איבעית אימא דפומא לבר. (ומשי"ה) אפי"ה אינה חוצצת: בחבית של מתכת. דמטמאה מגבה: או שעלו. שגדלו: ומטלניות שאין בהם ג' על ג'. דלא מקבלי טומאה. והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה. אבל עדיין סריכי בבהמה והן בחלון וכל הני מפרש לקמן למה ממעטין בחלון משום דלא הוי דבר חשוב ומבטלי להו אבל השלג וכול' אין ממעטין דמים הן: עשבים חזו לבהמה. ואמאי ממעטין הא לא מבטיל להו: באפרזתא. כלומר סם המות דבהמה דלא חזי לבהמה משו"ה מבטל ליה: כיון דקשי לכותל שקיל להו ולא מבטל להו ואמאי ממעטי בחלון. אמר רבא משו"ה ממעט דלא איכפת ליה מלקיית אותו כותל דחורבה היא ולא חליש להו בעוד שהטומאה בבית: בבאין חוץ מג' טפחים. חוץ מחלון דלא מזיק לכותל כלל וראשי ענפים מגיעין לכותל ליכא למיחש דילמא שקיל להו משו"ה ממעטין: ומטלניות. אמאי ממעט הא חזי לקריעה דלבושא לתקוני ומשני בסמיכתא דעב הוא ביותר ולא חזי: לאומנא. למקיז כלומר לקנח מן הדם ומשני בדשק דלא חזי לאומנא. אי הכי דמוקמת לה בדשק הא דתני שאין בהם ג' על ג' משו"ה לא מקבלי טומאה שאין בהן ד' על ד' מיבעי ליה דהכי דינא של שק. דעבה כעין שק ולא חזי שמחלדת כלי האומן כמו השק: בקלניתא. עוף הוא שכחש ביותר ואין ליה בשר וקא מבטל ליה ומקשא הא חזי לינוקא לשחק בו ולא מבטל ליה ואמאי ממעט ומשני במסרט דלא חזי לינוקא והא קי"ל דקלניתא לא מסרט. ואמאי לא קמבטל ליה דחזיא לינוקא ומשני כעין קלניתא דכחוש הוא ביותר ומסרט: ועובד כוכבים ששכן בחלון. ה"ה נמי ישראל אלא משו"ה נקט עובד כוכבים א) לא שרי ליה דעובדי כוכבים נמי מבדלו מן המצורע מפני הסכנה שלא ימות קודם שעתו: במרריתא. שאין ראוי למאכל: דאית בה קוצי. וכשמתקנו בו העור יכנסו הקוצים בידים ולהכי מבטל ליה. ומקשי' כיון דקשי מלח לכותל כדתני במתני' אמאי ממעט הא שקיל ליה שלא ילקה הכותל ומשני דמיתבא ההוא מלח בחספא דלא קשי לכותל. ומקשינן חספא גופא תיחוץ בלא מלח ואמאי נקט מלח:

א) [נראה דצ"ל עובד כוכבים לרבותא דאפילו עובד כוכבים לא שרי ליה דעובדי כוכבים נמי וכו'].